

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής — Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη»

COM(2008) 781τελικό

(2009/C 228/16)

Στις 13 Νοεμβρίου 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της ΣΕΚ, να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής – Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη»

Το τμήμα Μεταφορές, Ενέργεια, Υποδομές, Κοινωνία των Πληροφοριών, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 12 Μαρτίου 2009 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας SIRKEINEN.

Κατά την 452η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Μαρτίου 2009 (συνεδρίαση της 25ης Μαρτίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 130 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την ανακοίνωση της Επιτροπής, ιδιαίτερα επειδή δίδει την απαραίτητη έμφαση στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και καταλήγει στα ακόλουθα συμπεράσματα:

— Η πρόσφατη κρίση με το φυσικό αέριο έχει καταδείξει σαφώς ότι χρειάζεται μια κοινή προσέγγιση των κρατών μελών στον χώρο της ενεργειακής πολιτικής, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό·

— το γεγονός ότι η τρίτη δέσμη μέτρων για την ενεργειακή αγορά δεν έχει ακόμη ρυθμιστεί έρχεται σε αντίθεση και με τους τρεις στόχους της ενεργειακής πολιτικής που είναι η ασφάλεια του εφοδιασμού, η ανταγωνιστικότητα και η αειφορία·

— η Επιτροπή δεν δίνει την απαιτούμενη προσοχή στις προκλήσεις που σχετίζονται με το πετρέλαιο και τις μεταφορές·

— στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έχει παραβλέψει τις κοινωνικές πτυχές της ενεργειακής πολιτικής·

— η ανακοίνωση στερείται αμεσότητας·

— η ανακοίνωση του με θέμα «Εξάλειψη των εμποδίων για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην Ε.Ε.», στην οποία οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ξετάζονται ως μέρος του συνολικού ενεργειακού συστήματος είναι επιτακτικά αναγκαία·

— η πρόθεση της Επιτροπής να παρουσιάσει ένα πολιτικό θεματολόγιο για το 2030 και ένα όραμα για το 2050 έχει κεντρική

σημασία, δεδομένου ότι οι εκτεταμένες τεχνολογικές και συστημικές μεταβολές είναι χρονοβόρες·

— στην επικαιροποίηση που ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος έχουν συνεκτιμηθεί τα σχετικά σχόλια της ΕΟΚΕ.

1.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά τα ακόλουθα:

— Όλα τα μέσα της Ε.Ε. τα οποία μπορούν να περιορίσουν τους κινδύνους για την ασφάλεια του εφοδιασμού πρέπει να χρησιμοποιηθούν αμέσως και με αποτελεσματικό τρόπο·

— μετά τις αποφάσεις για τις πρόσφατες νομοθετικές προτάσεις, πρέπει να δοθεί έμφαση στην εφαρμογή και να αποφευχθεί η κατάθεση νέων νομοθετικών προτάσεων, έτσι ώστε το νομοθετικό πλαίσιο να είναι όσο το δυνατόν πιο σταθερό και προβλέψιμο·

— από τους πέντε τομείς του σχεδίου δράσης, όπου η ενεργειακή απόδοση έχει κεντρική σημασία, η πρώτη προτεραιότητα πρέπει να είναι ο ενεργειακός εφοδιασμός επειδή προσφέρει μεγάλες δυνατότητες για την υλοποίηση αποτελεσματικών ως προς το κόστος δράσεων·

— η Επιτροπή πρέπει να επιλέξει προτεραιότητες μεταξύ των πολυαριθμών προθέσεων δράσης που έχει·

— πρέπει να εξεταστεί επειγόντως το πρόβλημα των απομονωμένων ενεργειακών αγορών καθώς και των Ολοκληρωμένων Διευρωπαϊκών Δικτύων στον τομέα της ενέργειας·

- πέραν των επενδύσεων στο χώρο των υποδομών, πρέπει να δοθεί περισσότερη προσοχή στις μεγάλες επενδυτικές ανάγκες που υπάρχουν στον τομέα της παραγωγής ενέργειας αλλά και της βασικής έρευνας με προοπτική το 2050.
- στις εξωτερικές της σχέσεις, η Ε.Ε. πρέπει να αναπτύξει μια υπεύθυνη και βιώσιμη προσέγγιση του θέματος της ενέργειας στον παγκόσμιο χώρο, παράλληλα με τις πολιτικές για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της ίδιας της Ευρώπης.
- χρειάζεται πληθώρα μέτρων για την προαγωγή της εξοικονόμησης ενέργειας, πρέπει όμως να αποφευχθεί ο κίνδυνος των ρυθμιστικών υπερβολών σε επίπεδο Ε.Ε.
- η Ε.Ε. πρέπει να καταστεί πρωτοπόρος στις τεχνολογίες ενεργειακής απόδοσης.
- η Επιτροπή μελετά τη σκοπιμότητα μεμονωμένων στόχων, ει δυνατόν, για διαφορετικούς κλάδους ενεργειακής χρήσεως έτσι ώστε να επιταχίει η ενεργειακή απόδοση, ειδικότερα για υπηρεσίες και προϊόντα που εμπίπτουν στη διάσταση της εσωτερικής αγοράς.
- υπό το φως των μεγάλων επενδύσεων που χρειάζονται στον χώρο της παραγωγής ηλεκτρισμού, πρέπει να ληφθούν επείγοντως αποφάσεις για το μέλλον της πυρηνικής ενέργειας.
- στο όραμα για το 2050 πρέπει να συμπεριλαμβάνεται και η παγκόσμια κατάσταση η οποία διαμορφώνει τους όρους για τις φιλοδοξίες της Ε.Ε..

2. Εισαγωγή

2.1 Οι στόχοι της ενεργειακής πολιτικής της Ε.Ε. είναι η βιωσιμότητα, η ανταγωνιστικότητα και η ασφάλεια του εφοδιασμού. Τον τελευταίο καιρό, η ασφάλεια του εφοδιασμού δεν βρισκόταν στο επίκεντρο της προσοχής, πράγμα το οποίο αποδείχθηκε δυστυχώς από τις επιπτώσεις που είχε η διαφωνία για τη μεταφορά φυσικού αερίου μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας, καθώς και από τη σοβαρή ανάσχεση της οικονομικής δραστηριότητας και τις έντονες διακυμάνσεις των τιμών της ενέργειας. Αυτή καθαυτή, η εξάρτηση από μία εξωτερική πηγή ενέργειας δεν αποτελεί πρόβλημα. Όμως, η αυξανόμενη εξάρτηση από συγκεκριμένους προμηθευτές οι οποίοι δεν εφαρμόζουν τους ίδιους κανόνες με την Ε.Ε. καθώς και η ανοδική ζήτηση φυσικού αερίου, αυξάνουν τον κίνδυνο να δημιουργηθούν προβλήματα εφοδιασμού.

2.2 Οι βασικότερες νομοθετικές προτάσεις της Ε.Ε. την τελευταία διετία είναι η τρίτη δέσμη μέτρων για τη νέα αγορά ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου και η δέσμη μέτρων για την ενέργεια και το κλίμα. Η τελευταία δέσμη μέτρων υιοθετήθηκε σε χρόνο ρεκόρ

σε πρώτη ανάγνωση τον Δεκέμβριο του 2008, με αποτέλεσμα να εγκαταλειφθούν πολλές λεπτομέρειες στην επιτροπολογία. Η δέσμη μέτρων για την αγορά δεν έχει ρυθμιστεί ακόμη, παρότι έχουν παρέλθει σχεδόν δύο χρόνια, πράγμα το οποίο έρχεται σε σαφή αντίθεση με την αναγκαιότητα μιας εύρυθμης εσωτερικής αγοράς απαραίτητης για την υλοποίηση των τριών στόχων της ενεργειακής πολιτικής.

2.3 Οι διάφοροι στόχοι της ενεργειακής πολιτικής είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους και οι πολιτικές για την υλοποίησή τους αλληλοεπηρεάζονται και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό. Αυτό όμως δεν ισχύει για όλες τις πτυχές. Ο στόχος της ασφάλειας εφοδιασμού πρέπει να τοποθετηθεί στην πρώτη θέση. Με δεδομένες τις σοβαρές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η διακοπή της τροφοδοσίας ή η ενεργειακή ένδεια, οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις πρέπει κάτω από οποιοδήποτε συνθήκες να έχουν εξασφαλισμένο τον εφοδιασμό τους σε ενέργεια.

3. Το έγγραφο της Επιτροπής

3.1 Η δεύτερη Επισκόπηση της Ενεργειακής Στρατηγικής (ΕΕΣ) δημοσιεύτηκε από την Επιτροπή το Νοέμβριο του 2008. Η Επιτροπή προτείνει ένα **σχέδιο δράσης για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη** που επικεντρώνεται στα ακόλουθα πέντε σημεία:

- Ανάγκη υποδομών και διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού
- Εξωτερικές ενεργειακές σχέσεις
- Αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου και μηχανισμοί αντιμετώπισης κρίσεων
- Ενεργειακή απόδοση
- Βέλτιστη χρήση των εγχώριων πηγών ενέργειας της ΕΕ.

3.2 Ένα μέρος της ΕΕΣ είναι η επικαιροποίηση του ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος του 2007. Το επίκεντρο αποτελούν η ασφάλεια του εφοδιασμού, οι επενδυτικές ανάγκες και οι όροι για την πραγματοποίηση επενδύσεων.

3.3 Σε συνδυασμό με την ΕΕΣ, η Επιτροπή παρουσίασε τα ακόλουθα:

- τη δέσμη μέτρων του 2008 για την ενεργειακή απόδοση.
- πρόταση για την αναθεώρηση της οδηγίας για τα πετρελαϊκά αποθέματα.

— αναθεωρημένη πρόταση οδηγίας στην οποία ορίζεται κοινοτικό πλαίσιο για την πυρηνική ασφάλεια.

3.4 Στο έγγραφο της ΕΕΣ, η Επιτροπή δηλώνει ότι έχει την πρόθεση να προβεί στις ακόλουθες ενέργειες:

— Να προχωρήσει στη βελτίωση της οδηγίας για την ασφάλεια του εφοδιασμού με αέριο το 2010.

— να δώσει ώθηση στη συμβατή με τους περιβαλλοντικούς στόχους ανάπτυξη των εγχώριων πόρων ορυκτών καυσίμων της ΕΕ.

— μία ανακοίνωση με τίτλο «Άρση των φραγμών στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην ΕΕ», και

— μία πρωτοβουλία χρηματοδότησης της βιώσιμης ενέργειας ως κοινού έργου Επιτροπής/Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων

3.5 Τέλος, η Επιτροπή θα προτείνει την ανανέωση της ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη το 2010, με σκοπό να καταρτίσει το πολιτικό θεματολόγιο για το 2030 και ένα όραμα για το 2050, που θα υποστηρίζεται από το νέο σχέδιο δράσης.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την ανακοίνωση της Επιτροπής, κυρίως για την απολύτως αναγκαία έμφαση που δίδεται στο θέμα της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού και για τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή να εφαρμόσει μια περιεκτική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των σημερινών προκλήσεων στον χώρο της ενεργειακής πολιτικής. Η Ε.Ε. διαθέτει ίδια μέσα τα οποία μπορεί να περιορίσουν τους κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν σε σχέση με την ασφάλεια του εφοδιασμού. Τα μέσα αυτά έχουν αναγνωριστεί από την Επιτροπή και τώρα πρέπει να εφαρμοστούν με αποτελεσματικό τρόπο.

4.2 Ωστόσο, οι δράσεις της Ε.Ε. στον τομέα της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού δεν πρέπει να οδηγήσουν σε αύξηση των νομοθετικών προτάσεων. Μετά την υιοθέτηση των σημερινών δεσμών μέτρων, πρέπει να δοθεί έμφαση στην εφαρμογή. Το νομικό πλαίσιο πρέπει να διατηρηθεί σταθερό και όσο το δυνατόν πιο προβλέψιμο για τις απαιτούμενες δράσεις.

4.3 Η ανάγκη να υπάρξει μια κοινή προσέγγιση της ενεργειακής πολιτικής εκ μέρους των κρατών μελών καταδεικνύεται για άλλη μια φορά. Έχει ζητηθεί επανειλημμένα να εκφράζεται η Ε.Ε. με μια φωνή, όπως μεταξύ άλλων από την ΕΟΚΕ. Εντούτοις, όσο ορισμένα

κράτη μέλη - ιδιαίτερος τα μεγάλα - θα συνεχίσουν να φροντίζουν κυρίως τα δικά τους συμφέροντα, η Ε.Ε. θα παραμείνει πιο αδύναμη, ευάλωτη και αναποτελεσματική σε σχέση με τις δυνατότητές της στον τομέα της ενέργειας.

4.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τα πέντε σημεία του σχεδίου δράσης, θα έδινε όμως προτεραιότητα στην ενεργειακή απόδοση ή μάλλον στην εξοικονόμηση ενέργειας, επειδή στόχος πρέπει να είναι η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας με βασικό εργαλείο την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Ακόμη και αν επιτευχθούν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα στον τομέα αυτό, δεν πρόκειται να παύσει να υφίσταται η ανάγκη επείγουσας δράσης στους άλλους τομείς. Υπάρχει όμως ένα μεγάλο δυναμικό ανάληψης αποτελεσματικών από άποψης κόστους δράσεων για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, το οποίο θα πρέπει να αξιοποιηθεί, ενώ παράλληλα πρέπει να αποφευχθεί η λήψη άλλων, περισσότερο δαπανηρών μέτρων. Το σημαντικότερο παράδειγμα στον τομέα αυτό είναι το μεγάλο δυναμικό ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.

4.5 Η ΕΟΚΕ θα ανέμενε από την Επιτροπή να δώσει περισσότερη προσοχή στα προβλήματα του πετρελαίου και των μεταφορών. Το 36 % της ενέργειας που καταναλώνει η Ε.Ε. προέρχεται από πετρέλαιο και αφορά κυρίως τις μεταφορές. Παράλληλα, με την αύξηση των οδικών μεταφορών αυξάνονται και οι εκπομπές CO₂. Επιπλέον, οι τιμές του πετρελαίου αναμένεται να παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις και υπάρχει τάση να αυξηθούν σημαντικά. Τον περασμένο Ιανουάριο, η ΕΟΚΕ εξέδωσε γνωμοδότηση με θέμα «Αντιμετώπιση των προκλήσεων του πετρελαίου», μετά από αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (1).

4.6 Στο έγγραφο της Επιτροπής δεν γίνεται επίσης αναφορά στις κοινωνικές πτυχές της ενεργειακής πολιτικής, οι οποίες ποικίλλουν από την απώλεια θέσεων εργασίας, τη δημιουργία νέων σε μια περισσότερο «πράσινη» οικονομία, την εκπαίδευση και την επαγγελματική την κατάρτιση, μέχρι και την ενεργειακή ένδεια. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ενέργεια αποτελεί ένα ιδιαίτερο αγαθό και ότι η διανομή της στους καταναλωτές πρέπει, επειδή συνιστά δημόσια υπηρεσία, να ανταποκρίνεται στην αρχή της καθολικής πρόσβασης σε προσιτές τιμές.

4.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ανακοίνωση της Επιτροπής δεν τονίζει τον επείγοντα χαρακτήρα του θέματος, παρά το γεγονός ότι αυτό έχει αναδειχθεί από τα προβλήματα του παρελθόντος και του παρόντος σε σχέση με την ασφάλεια του εφοδιασμού. Η ανακοίνωση παρουσιάζει πολυάριθμες (περισσότερες από 45) προθέσεις δράσης - κυρίως ανακοινώσεις - εκ μέρους της Επιτροπής. Για να μη χαθεί η δυναμική που έχει αναπτυχθεί, πρέπει να ορισθούν προτεραιότητες μεταξύ των δράσεων αυτών.

(1) Βλ. γνωμοδότηση CESE 46/2009 της 14.1.2009 με θέμα «Αντιμετώπιση των προκλήσεων του πετρελαίου», εισηγητής : ο κ. Osborn.

4.8 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει επίσης την πρόθεση παρουσιασθεί ένα πολιτικό θεματολόγιο για το 2030 και ένα όραμα για το 2050 που θα υποστηρίζονται από ένα νέο σχέδιο δράσης. Η ίδια η ΕΟΚΕ έχει αναφερθεί ήδη στο όραμα αυτό στη γνωμοδότηση που εξέδωσε το 2006 ⁽¹⁾ για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα. Οι μεγάλες τεχνολογικές μεταβολές και οι πραγματικές αλλαγές των ενεργειακών συστημάτων απαιτούν χρόνο λόγω του μακροσκοπικού χαρακτήρα των επενδύσεων στο χώρο των υποδομών. Από αυτό προκύπτει και η καθοριστική σημασία ενός οράματος για το μέλλον που θα υπερβαίνει το περιορισμένο δυναμικό που υπάρχει σήμερα σε ό,τι αφορά τις προσαρμογές της τεχνολογίας και των υποδομών.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 *Ανάπτυξη υποδομής που είναι απολύτως απαραίτητη για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της Ευρώπης*

5.1.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δραστηριοποίηση της Επιτροπής στον τομέα αυτό, ιδιαίτερος επειδή επικρατεί ανησυχία για τη συνεχιζόμενη εξάρτηση από εξωτερικές πηγές ενέργειας. Επ'αυτού η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διατυπώσει τα ακόλουθα σχόλια:

5.1.2 Οι έξι προτεραιότητες που παρουσιάζονται από την Επιτροπή (βλ. σημείο 3.1) φαίνονται ιδιαίτερα σημαντικές και για να εφαρμοστούν με αποτελεσματικό τρόπο απαιτείται ορισμός προτεραιοτήτων. Έκτοτε, η Επιτροπή παρουσίασε στα τέλη Ιανουαρίου 2009 συγκεκριμένα σχέδια, τα οποία εντάσσονται σε αυτές τις προτεραιότητες, για την χορήγηση χρηματοδότησης στα πλαίσια του ευρωπαϊκού σχεδίου ανάκαμψης. Είναι δύσκολο να λάβει κανείς θέση επί των εν λόγω σχεδίων προτεραιότητας εάν δεν υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες για αυτά και για άλλα δυνητικά σχέδια που να καλύπτουν και την προβλεπόμενη χρηματοδότηση από ιδιωτικούς και δημόσιους πόρους.

5.1.3 Θεωρείται λυπηρό το γεγονός ότι δεν έχουν ληφθεί ενωρίτερα μέτρα για την κατάσταση των απομονωμένων ενεργειακών αγορών στα κράτη της Βαλτικής. Αυτό πρέπει τώρα να γίνει επείγοντως. Ταυτόχρονα, οι ενεργειακές ανάγκες μικρών και απομονωμένων κρατών μελών πρέπει να καλύπτονται με σχέδια διασύνδεσης με την ευρωπαϊκή ενδοχώρα.

5.1.4 Σε σχέση με τους διαδρόμους αερίου, η ΕΟΚΕ αναφέρει στην πρόσφατη γνωμοδότηση της για την εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής ότι φαίνεται να χρειάζονται διάφορα σχέδια για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών μεταφοράς φυσικού αερίου. Από πολιτική άποψη, τα σχέδια δεν πρέπει να θεωρηθούν ως αμοιβαία ανταγωνιστικές επιλογές. Αυτό που έχει σημασία τώρα είναι να αναληφθεί επείγοντως δράση, έτσι ώστε να διασφαλιστεί ο εφοδιασμός σε φυσικό αέριο, πράγμα το οποίο επιβάλλει τη συνδυασμένη δράση κρατών μελών και Επιτροπής.

5.1.5 Πρέπει να διασαφηνιστεί η ιδέα της σύστασης αγοραστικού ομίλου για το φυσικό αέριο. Ερωτηματικά θέτει επίσης η αποκλειστική επικέντρωση στην περιοχή της Κασπίας.

5.1.6 Τα προβλήματα της ασφάλειας του εφοδιασμού δεν πρόκειται να επιλυθούν μόνο με την υποδομή μεταφοράς ενέργειας. Πρέπει να αντικατασταθούν μονάδες παραγωγής ενέργειας με επενδυτικό κόστος που φτάνει σχεδόν το 1 τρισεκατομμύριο ευρώ. Αυτό συνεκτιμάται εν μέρει από την Επιτροπή στο κεφάλαιο για τις εγχώριες πηγές ενέργειας, πρέπει όμως να συνεκτιμηθεί και στο πλαίσιο των επενδυτικών αναγκών και της χρηματοδότησής τους.

5.1.7 Ένα βασικό ερώτημα σε σχέση με τις επενδύσεις είναι ο ρόλος των διαφόρων παραγόντων: Της Ε.Ε., των χρηματοδοτικών της οργάνων, των κρατών μελών και των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις επενδύουν όταν υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Ακόμα και αν γίνονται λάθη σε μια κλυδωνιζόμενη ενεργειακή αγορά, οι επιχειρήσεις είναι στην καλύτερη δυνατή θέση για να αξιολογήσουν την αγορά και να αναλάβουν κινδύνους. Ο δημόσιος τομέας και η πολιτική μπορούν να ενεργήσουν για να δημιουργήσουν τις κατάλληλες γενικές συνθήκες και, εντός συγκεκριμένων ορίων, να προσφέρουν κίνητρα και πολιτική υποστήριξη. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα την πρόθεση της Επιτροπής να συνεργαστεί με στενότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο με τον ιδιωτικό τομέα και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

5.2 *Μεγαλύτερη επικέντρωση στην ενέργεια στις εξωτερικές σχέσεις της Ε.Ε.*

5.2.1 Η ΕΟΚΕ παρουσίασε τον Ιανουάριο του 2009 τη γνωμοδότησή της για την εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής. Τα σχόλια, τα συμπεράσματα και οι συστάσεις που περιλαμβάνονται στη γνωμοδότηση αυτή διατηρούν τον επίκαιρο χαρακτήρα τους και ευθυγραμμίζονται με τις προτάσεις που περιλαμβάνονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ τονίζει ιδιαίτερος δύο σημεία: την ανάγκη να αναληφθεί δράση, έτσι ώστε οι χώρες προμηθευτές να εφαρμόζουν τους ίδιους κανόνες με την Ε.Ε., όπως πρόσβαση σε υποδομές, προστασία των επενδύσεων κ.λπ., στην ενεργειακή αγορά, και κυρίως ότι τα κράτη μέλη πρέπει να θέτουν την αποδοχή ενός συμφωνημένου πλαισίου παρόμοιων κανόνων ως προαπαιτούμενο της στήριξης που προσφέρουν στην περίπτωση διαπραγματεύσεων ή εμπορικών συμβάσεων.

5.2.2 Η ΕΟΚΕ παρουσίασε επίσης μια διττή προσέγγιση των εξωτερικών σχέσεων στον τομέα της ενέργειας. Το ένα σκέλος αναφέρεται στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρώπης και το άλλο σε μια υπεύθυνη και βιώσιμη παγκόσμια προσέγγιση του θέματος ενέργειας. Η Επιτροπή αναφέρεται ακροθιγώς σε μερικές πτυχές της παγκόσμιας ευθύνης που φέρει η Ευρώπη. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο στοιχείο της ευθύνης και η υποχρέωση αυτή δεν πρόκειται να καλυφθεί μόνο με την ανάληψη από την ΕΕ της ηγεσίας των διεθνών διαπραγματεύσεων για το κλίμα.

⁽¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση CESE με θέμα το *Ενεργειακό Μείγμα*, εισηγήτρια: η κυρία Sirkeinen, EE C 318 23/12/2006, σ. 185.

5.3 Η βελτίωση των αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου και οι μηχανισμοί αντιμετώπισης κρίσεων

5.3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη που παρουσιάζει η Επιτροπή για το θέμα της ασφάλειας του εφοδιασμού σε φυσικό αέριο. Η λύση στο πρόβλημα των έκτακτων μέτρων πρέπει και μπορεί να βρεθεί με μέσα διαφορετικά από την πολυδάπανη και υποχρεωτική συσσώρευση αποθεμάτων φυσικού αερίου. Τα εναλλακτικά μέτρα καλύπτουν τη διαφοροποίηση των πηγών και των διαδρόμων προμήθειας, ΥΦΑ, συνεργασία με γειτονικές χώρες, διακοπτόμενες συμβάσεις και αλλαγή των χρησιμοποιούμενων καυσίμων.

5.4 Μια νέα ώθηση για την ενεργειακή απόδοση

5.4.1 Η ΕΟΚΕ έχει εκδώσει διάφορες γνωμοδοτήσεις με αντικείμενο την ενεργειακή απόδοση, στις οποίες περιλαμβάνεται και διεξοδική συζήτηση του θέματος των πρακτικών μέτρων. Συμφωνεί συνολικά με την προσέγγιση της Επιτροπής, επιθυμεί όμως να προσθέσει ορισμένες παρατηρήσεις.

5.4.2 Υπάρχει μια τεράστια, σχεδόν απεριόριστη επιλογή μέτρων που θα μπορούσαν να ληφθούν για να αυξηθεί η απόδοση της χρήσης και της παραγωγής ενέργειας. Η Επιτροπή παρουσιάζει μια σειρά από νομικά μέσα, όπως αυτά για τα κτίρια, η ενεργειακή επισήμανση, ο οικολογικός σχεδιασμός κ.λπ., φαίνεται δε ότι σχεδιάζονται και άλλα μέτρα. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην προκληθούν ρυθμιστικές υπερβολές, αλλά να προωθηθεί με τον βέλτιστο τρόπο το δυναμικό για καινοτομίες. Χρειάζονται πολιτικά μέτρα - κανονισμός, κοινωνική υποστήριξη κ.λπ. - για να προαχθεί η εξοικονόμηση ενέργειας. Όμως, τα μέτρα αυτά πρέπει να σχεδιαστούν με προσοχή, έτσι ώστε να είναι αποδοτικά ως προς το κόστος και να επιφέρουν όσο το δυνατόν λιγότερες στρεβλώσεις στην αγορά για κάθε τομέα-στόχο. Τα μέτρα της Ε.Ε. πρέπει να αφορούν μόνο προϊόντα και υπηρεσίες που εμπίπτουν στη διάσταση της εσωτερικής αγοράς. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να δοθεί περισσότερη έμφαση στις δυνατότητες εδελουσίας δράσης, αυτορρύθμισης και συρρύθμισης. Σε αυτά συμπεριλαμβάνεται και η τυποποίηση.

5.4.3 Η Ευρώπη είναι πρωτοπόρος στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης. Πρέπει να είναι πρωτοπόρος και στις τεχνολογίες ενεργειακής απόδοσης. Πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως η δυνατότητα που της παρέχεται και να επωφεληθεί από την πρωτοποριακή θέση που κατέχει. Στα μέτρα που μπορεί να ληφθούν για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός περιλαμβάνονται η χρηματοδότηση της E&A, η ενίσχυση της καινοτομίας και η χρηματοδότηση με κεφάλαια κινδύνου, η κατάλληλη τυποποίηση, το άνοιγμα των αγορών στην Ευρώπη και στον παγκόσμιο χώρο, μια αποτελεσματική διεθνής συμφωνία για το κλίμα και διεθνής συνεργασία για την ενεργειακή απόδοση.

5.4.4 Αν και η ΕΟΚΕ τάσσεται αναφανδόν υπέρ του στόχου της κατά 20 % αύξηση της εξοικονόμησης ενέργειας, διατάζει ωστόσο να συμφωνήσει ότι ο στόχος αυτός πρέπει να καταστεί δεσμευτικός. Η ενεργειακή απόδοση καλύπτει όλες τις πτυχές της ανθρώπινης και της οικονομικής δραστηριότητας, τα δε μέτρα για την ενίσχυση της είναι σχεδόν απεριόριστα. Πώς θα μπορούσε λοιπόν να σχεδιαστεί στην περίπτωση αυτή ένα δίκαιο σύστημα επιμερισμού των προσπαθειών; Η ΕΟΚΕ συνιστά αντιθέτως στην Επιτροπή να μελετήσει τη σκοπιμότητα μεμονωμένων στόχων, ει δυνατόν, για διαφορετικούς

κλάδους ενεργειακής χρήσεως, έτσι ώστε να επιταχίσει η ενεργειακή απόδοση, ειδικότερα για υπηρεσίες και προϊόντα που εμπίπτουν στη διάσταση της εσωτερικής αγοράς.

5.5 Καλύτερη χρήση των εγχώριων ενεργειακών αποθεμάτων της Ε.Ε.

5.5.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί σε μεγάλη έκταση με τις απόψεις της Επιτροπής σχετικά με τη χρήση των εγχώριων ενεργειακών αποθεμάτων της Ε.Ε.. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει μια ρεαλιστική άποψη για την εξέλιξη της ζήτησης ενέργειας, καθώς και των δυνατοτήτων, των περιορισμών και των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη και τη χρήση διαφόρων πηγών ενέργειας.

5.5.2 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει ιδιαίτερος την πρόταση της Επιτροπής να εκδώσει ανακοίνωση με θέμα «Άρση των φραγμών στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας εντός της ΕΕ» και την καλεί να δραστηριοποιηθεί επειγόντως στο χώρο αυτό. Το σημαντικό θέμα της αύξησης της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οι οποίες στο μέλλον θα αποτελούν τους σημαντικότερους και πιο φιλικούς για το περιβάλλον εγχώριους φορείς ενέργειας, θα έπρεπε να έχει ήδη αναλυθεί και να έχει προσεγγιστεί ως μέρος του συνολικού ενεργειακού συστήματος. Όπως αναφέρεται και από την Επιτροπή, τα θέματα που ενδιαφέρουν εδώ είναι οι περιορισμοί στο σύστημα, αλλά και το ζήτημα της εφεδρικής ισχύος. Κατά την εκπόνηση της μελέτης θα πρέπει επίσης να εξετασθεί το ερώτημα αν η ενδεχόμενη ύπαρξη «εφεδρικής ενέργειας» μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να καταστήσει την προσπάθεια που καταβάλλεται στο πεδίο των ανανεώσιμων πηγών αρνητική σε σχέση με τις εκπομπές και την ασφάλεια του εφοδιασμού. Ένα άλλο προβληματικό πεδίο είναι αυτό του σχεδιασμού και της έγκρισης.

5.5.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την άποψη ότι η επιβολή υποχρεωτικών ορίων εκπομπών CO₂ για τους σταθμούς παραγωγής ενέργειας πρέπει να εξεταστεί μόνο μετά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των βιομηχανικών πειραμάτων δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα.

5.5.4 Σε ό,τι αφορά στην πυρηνική ενέργεια, η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει επί μακρόν την άποψη ότι πρέπει να παραμείνουν ανοιχτές όλες οι επιλογές για την παραγωγή ενέργειας, προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι της αντίστοιχης πολιτικής. Με δεδομένη την ανάγκη ευρείας κλίμακας επενδύσεων στην παραγωγή ηλεκτρισμού στο άμεσο μέλλον, πρέπει να ληφθούν επειγόντως αποφάσεις για το μέλλον της πυρηνικής ενέργειας σε εκείνα τα κράτη μέλη τα οποία έχουν επιλέξει ή πρόκειται να επιλέξουν να επενδύσουν στη χρήση της. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Επιτροπής, το δυναμικό παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από πυρηνικούς σταθμούς στην Ε.Ε. θα μειωθεί κατά ένα τέταρτο μέχρι το 2020 και εάν δεν αντικατασταθεί από νέους πυρηνικούς σταθμούς, ένα μέρος του θα αντικατασταθεί από σταθμούς παραγωγής ενέργειας που θα λειτουργούν με φυσικό αέριο ή άνθρακα, πράγμα που θα επιδεινώσει τα προβλήματα των εκπομπών και της ασφάλειας του εφοδιασμού. Η πυρηνική ασφάλεια είναι ένα θέμα που χρειάζεται συνεχή προσοχή και από πλευράς δημόσιων αρχών, πρέπει δε να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων. Η ΕΟΚΕ θα εκδώσει ξεχωριστή γνωμοδότηση για την αναθεωρημένη πρόταση οδηγίας σχετική με την κατάρτιση του κοινού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια.

5.5.5 Η ΕΟΚΕ διάκειται ευνοϊκά στην πρόθεση της Επιτροπής να υποβάλει έγγραφα με θέμα τις ανάγκες σε δυναμικό παραγωγής ενέργειας, είτε πρόκειται για διύλιση πετρελαίου ή για ηλεκτρισμό. Δεν πρέπει όμως να λησμονείται ότι η Ε.Ε. δεν είναι σε θέση να αποφασίσει για τις επενδύσεις σε δυναμικό παραγωγής ενέργειας, ούτε καν να κάνει συστάσεις, δεδομένου ότι δεν μπορεί να φέρει οποιαδήποτε ευθύνη για τους ενδεχόμενους κινδύνους. Η συγκέντρωση και ανάλυση σχετικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης μοντέλων, μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα χρήσιμη, και στον τομέα αυτό συνιστάται η συνεργασία με την ΔΟΕ.

5.6 Προς την ανάπτυξη ενός οράματος για το 2050

5.6.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να προτείνει μια νέα ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη το 2010, με πολιτικό θεματολόγιο για το 2030 και ένα όραμα για το 2050. Υποστηρίζει επίσης την ιδέα να στηριχθεί η προσπάθεια αυτή σε ευρεία διαβούλευση με αντικείμενο τους πιθανούς μακροπρόθεσμους στόχους.

5.6.2 Πέραν αυτών, η ΕΟΚΕ θεωρεί – σε προκαταρκτικό στάδιο – ότι οι τομείς που παρουσιάζονται από την Επιτροπή, όπως η απαλλαγή της ηλεκτρικής ενέργειας από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, η εξάρτηση των μεταφορών από το πετρέλαιο, η ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, το ηλεκτρικό δίκτυο και η υψηλή απόδοση, καθώς και η προώθηση ενός ενεργειακού συστήματος υψηλής απόδοσης και χαμηλής εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα ανά τον κόσμο, αποτελούν πραγματικές μακροπρόθεσμες προκλήσεις. Για να αντιμετωπισθούν οι προκλήσεις αυτές πρέπει να διατηρηθούν όλες οι τεχνολογικές επιλογές, συμπεριλαμβανομένων της πυρηνικής σύντηξης και της χρήσης του υδρογόνου.

5.6.3 Η κατάσταση και οι εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο πρέπει να συνεκτιμηθούν στο όραμα, δεδομένου ότι διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις στις οποίες εντάσσονται οι φιλοδοξίες της ίδιας της Ε.Ε.. Η ταχέως αυξανόμενη ζήτηση ενέργειας στις αναπτυσσόμενες χώρες, η κλιματική αλλαγή και – όπως ευελπιστείται – οι διεθνείς συμφωνίες σχετικά με την ανάληψη δράσεων για τον περιορισμό των εκπομπών και την προσαρμογή, η διαθεσιμότητα ορυκτών πηγών ενέργειας κ.λπ. επηρεάζουν ποικιλοτρόπως την κατάσταση και τις επιλογές μας. Ένα πρόσφατο παράδειγμα είναι οι μεταπτώσεις των ανησυχιών για το πετρέλαιο – από τα χθεσινά σοκ για το ύψος ρεκόρ των τιμών του πετρελαίου φτάσαμε σήμερα στον φόβο της παραγωγικής ανεπάρκειας λόγω των χαμηλών τιμών.

5.7 Η επικαιροποίηση του ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος

5.7.1 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι τα σχόλια που συμπεριέλαβε στη γνωμοδότησή της για το σχέδιο ενδεικτικού πυρηνικού προγράμματος του 2007 ⁽¹⁾ καθώς και στη διερευνητική γνωμοδότηση για τις επενδύσεις στην πυρηνική βιομηχανία ⁽²⁾, συνεκτιμήθηκαν από την Επιτροπή. Αφετηρία αποτελεί ο σημαντικός ρόλος της Ε.Ε. για την περαιτέρω ανάπτυξη του πλέον προηγμένου πλαισίου για την πυρηνική ενέργεια, σε συμφωνία με τα υψηλότερα πρότυπα ασφαλείας, προστασίας και μη διάδοσης. Θέματα όπως η διαχείριση ραδιενεργών αποβλήτων, η εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης του παροπλισμού πυρηνικών σταθμών, η τρομοκρατική απειλή και η ανάγκη καθιέρωσης εναρμονισμένου συστήματος επιμερισμού ευθυνών εξετάζονται σύμφωνα με τις απόψεις της ΕΟΚΕ. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οποιοδήποτε κόστος προκύψει σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να επιβαρύνει αποκλειστικά τους φορείς εκμετάλλευσης των πυρηνικών εγκαταστάσεων.

5.7.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί για πολλοστή φορά με τον σημαντικό ρόλο της πυρηνικής ενέργειας στο μελλοντικό ενεργειακό μείγμα της Ευρώπης στα πλαίσια της προσπάθειας για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και τη διασφάλιση του εφοδιασμού ηλεκτρικής ενέργειας. Συμφωνεί επίσης με την ανάγκη και τις προτάσεις για την αντιμετώπιση των ανησυχιών της κοινής γνώμης. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη σύσταση για την καθιέρωση κοινών προτύπων ασφαλείας των πυρηνικών αντιδραστήρων και την εξέταση του ενδεχομένου κατασκευής νέων μόνο αντιδραστήρων σύμφωνα με τρίτης γενιάς επίπεδα ασφαλείας και προστασίας. Ορισμένα μέτρα για τη διευκόλυνση της χρηματοδότησης νέων κατασκευών είναι δικαιολογημένα, ιδίως υπό τις παρούσες οικονομικές συνθήκες, δεν πρέπει όμως να χρησιμοποιούνται για τον σκοπό αυτό κρατικές επιχορηγήσεις, ούτε ο προϋπολογισμός της Ε.Ε. Παρά το γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη επιδεικνύουν λιγότερο αρνητική στάση έναντι στην κατασκευή πυρηνικών εργοστασίων, η κατασκευή, η χρηματοδότηση και η λειτουργία των εργοστασίων αυτών καθώς και η διαχείριση των αποβλήτων τους θα πρέπει να αναληφθεί από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Το κράτος απλώς θεσπίζει το πλαίσιο. Οι πληροφορίες σχετικά με τα σχέδια κατασκευής νέων πυρηνικών μονάδων θα πρέπει να υποβάλλονται εγκαίρως κατά τρόπο απροκάλυπτο και κατανοητό και με αναφορά του προβλεπόμενου κόστους, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η δημόσια συζήτηση και συμμετοχή.

Βρυξέλλες, 25 Μαρτίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

⁽¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση CESE για το *Ενδεικτικό Πυρηνικό Πρόγραμμα*, εισηγήτρια : η κυρία Sirkeinen, ΕΕ C 256, 27 Οκτωβρίου 2007, σ. 51.

⁽²⁾ Βλ. γνωμοδότηση CESE 1912/2008 της 4.12.2008 με θέμα «Οι μελλοντικές επενδύσεις στην πυρηνική βιομηχανία και ο ρόλος τους στην ενεργειακή πολιτική της ΕΕ», εισηγήτριας: ο κ. Iozia.